

Діагноз без прикрас

Коли на всіх можливих трибунах опозиція та влада нищівно критикують одна одну, в громадян виробляється своєрідний імунітет до такої дискусії: заяви про катастрофічний стан вітчизняної економіки або неймовірну некомпетентність нинішніх чи минулих владних керівників сприймаються як звична форма сучасного політдіалогу й практично не викликають в аудиторії жодних емоцій. Постійні прогнози дефолту, озвучені мільярдні суми втрачених чи недоотриманих коштів або щоденні прогнози про різке зростання курсу долара здатні спровокувати хіба що легку посмішку. Інша річ, коли питання економічної безпеки держави є предметом реалістичного аналізу компетентних політиків та експертів, які найменше думають про телекамери. Свідком одного з таких відвертих обговорень на тему «Економічна безпека України. Загрози, ризики та їх упередження», проведених Комітетом Верховної Ради України з питань національної безпеки та оборони, став оглядач «Віча».

Голова Комітету з питань національної безпеки і оборони **Володимир ЛИТВИН** підкреслив, що основні загрози й виклики для України перебувають у внутрішній площині. Водночас Україна є відкритою для світу, й усі економічні світові проблеми неминуче позначаються на ній.

— Немає потреби доводити очевидний факт, що світова економіка серйозно хвора. Слід прислухатися до думки авторитетних учених, які вважають, що ми стоїмо на порозі нової фінансової кризи. Рівень безробіття не падає, економіка не зростає, чергові фінансові «пухирі» знову дають про себе знати, — зазначив Голова комітету.

Він переконаний: питання економічної безпеки насамперед пов'язане зі сприйняттям політичних рішень [громадянами. — Ред.] та, власне, з якістю цих рішень.

— Для України, яка визначає, куди «притулиться» — чи до Євросоюзу, чи до Митного союзу, вкрай важливо розуміти не лише переваги та можливості, а й застереження, котрих не можна не враховувати, — наголосив Володимир Литвин.

Голова комітету окремо звернув увагу на наслідки бідності для молодого покоління.

— Люди, які пережили бідність у дитинстві, можуть відчувати себе доволі неповноцінними громадянами в дорослому житті. Вчені навіть підраховували, що інтелектуальний потенціал дитини, яка виховувалася в таких непростих умовах, зменшується на 13 відсотків. Це спровоковано, зокрема, і втомою, пов'язаною з хронічним недосипанням, — зауважив Володимир Литвин.

У доповіді **перший заступник Голови комітету, президент Українського союзу промисловців і підприємців Анатолій КІНАХ** нагадав, що в затвердженій Президентом України в червні 2012 року новій редакції Стратегії національної безпеки України основними викликами визначено:

- загострення конкуренції в світі за економічний і політичний простір;
- жорстка боротьба за маршрути транспортування енергоносіїв;
- інформаційна безпека, зокрема протидія кіберзлочинності.

Народний депутат підкреслив: основною складовою економічної безпеки держави є здатність національної економіки задовольнити необхідний рівень потреб суспільства й рівень інноваційного розвитку держави, включаючи конкурентоспроможність на світових ринках.

— Із дев'яти основних порогових індикативних показників економічної безпеки України — таких, як макроекономічна, інвестиційна, інноваційна, фінансова, енергетична, зовнішньоторговельна, продовольча, соціальна й демографічна безпека, сім показників, окрім продовольчої та фінансової безпеки, нині нижчі від нормативів, — зазначив Анатолій Кінах.

Говорячи про необхідність розвитку вітчизняної виробничої сфери, він нагадав, що на початку 2000-х років на внутрішньому ринку структура споживання продукції й послуг мала такий вигляд: 71 відсоток — вироблена в Україні, 29 — імпортована. 2013 року на внутрішньому ринку споживається близько 54 відсотків продукції вітчизняних виробників, а питома вага імпорту зросла до 46 відсотків.

Перший заступник Голови комітету зауважив, що на початку поточного року рівень тіншової економіки прогнозно становив 44 відсотки. Нині деякі фахівці, у тому числі в державних установах, оцінюють його на рівні 60 відсотків.

Показники інвестиційної безпеки нині на рівні 41 відсотка від нормативу. У 2013 році це підтверджується

зниженням темпів прямих іноземних інвестицій, а також обсягами реінвестування прибутку підприємств у власний розвиток.

— Інвестори прямим текстом, зокрема й на Раді вітчизняних та іноземних інвесторів при Президентові України, кажуть, що ніколи не адаптуються до низького рівня захисту прав власника та інвестора, низького рівня корпоративної безпеки, — зазначив Анатолій Кінах.

Він звернув увагу на те, що рівень інноваційної безпеки України, від чого залежить її конкурентоспроможність, за показниками 2012 року становив 34 відсотки від порогового значення. Зокрема, частка ресурсів, спрямованих торік на інноваційний і науково-технічний розвиток, становила близько 0,33 відсотка ВВП.

— У світі існує стандартний норматив: якщо частка витрат на наукові розробки нижча за 0,9 ВВП, то наукова діяльність втрачає економічний сенс, бо зникає прямий зв'язок між науковими досягненнями, покращенням конкурентоспроможності й власне структурою економіки, — пояснив Анатолій Кінах. — Тим часом у Євросоюзі середній показник використання ресурсів на наукові та інноваційні розробки становить близько 2 відсотків. Зокрема, у Фінляндії — 3,8 відсотка, а в Німеччині — 2,8.

Головна проблема фінансової безпеки, підкреслив парламентарій, стосується деформованої грошово-кредитної політики.

Комітетські слухання

– Ми не змогли знайти державу в Європі, де спостерігався б такий великий розрив між річною обліковою ставкою НБУ на рівні 6,5 відсотка й реальною ставкою кредитів, які в Україні зашкалюють за 20 відсотків річних. Без доступу до кредитних ресурсів на сприятливих умовах економіка розвиватися ефективно не може, – вважає президент УСПП.

Анатолій Кінах звернув увагу на позитивну динаміку показника енергетичної безпеки України, який за останній рік зріс на 13 пунктів і становить майже 43 відсотки від нормативу. Показання ситуації пов'язане зі зниженням імпорту природного газу й реалізацією Енергетичної стратегії. Водночас негативною тенденцією є щорічне збільшення обсягу споживання імпортованих нафтопродуктів: нині їхня частка – 80 відсотків від загальної кількості.

– Маючи на своїй території нафтопереробні підприємства загальною потужністю мінімум 30 мільйонів тонн нафти на рік, 2013 року, за нашими оцінками, буде перероблено максимум 3 мільйони тонн, – підкреслив Анатолій Кінах.

На завершення народний депутат загострив увагу на величезній різниці в доходах між прошарками суспільства, що створює передумови для суспільно-політичної нестабільності. Якщо в Європейському Союзі співвідношення доходів людей із високими та низькими доходами становить 10:1, то в Україні, за офіційною статистикою, 57:1.

Перший заступник Секретаря РНБО Олександр МЕДВЕДЬКО викремив такі чинники, що істотно знижують рівень нацбезпеки держави:

– падіння обсягів ВВП (у третьому кварталі – на 0,5 відсотка порівняно з аналогічним періодом 2012 року);

– зниження промислового виробництва та інвестицій, що набуває загрозливих тенденцій (у першому півріччі поточного року Україна демонструє найгіршу динаміку серед країн СНД);

– розбалансування платіжного балансу, зниження золотовалютних резервів і стрімке зростання державного боргу;

– обмеження розвитку експортного потенціалу нашої держави. Подальший розвиток сировинної експортної спеціалізації України має не тільки якісні, а й кількісні обмеження, пов'язані з фізичним вичерпанням ресурсної бази;

– зниження впродовж останніх 5 років транзитного потенціалу України. Так, у 2012 році обсяги перевезень усіма видами транспорту зменшилися порівняно з 2007 роком утричі. У січні–червні обсяги перевезень становили 84 відсотки порівняно з 2012 роком;

– зношеність комунальної інфраструктури. Загальнодержавна програма реформування й розвитку ЖКГ на 2009–2014 роки щороку недофінансується. Повільне запровадження нових форм управління житлового фонду стримує появу конкурентного середовища в комунальній сфері.

Олександр Медведько розповів, що з метою нейтралізації загроз у економічній сфері апаратом Ради нацбезпеки напрацьовано пропозиції до засідань РНБО з таких питань: про заходи щодо забезпечення техногенної безпеки під час експлуатації систем життєзабезпечення населення; стан і реалізація державної політики розвитку транзитного потенціалу України; про заходи щодо нейтралізації загроз національній безпеці в науково-технологічній сфері; стан реалізації державної політики у сфері енергетичної безпеки.

Голова підкомітету Комітету з питань національної безпеки та оборони Сергій ГРИНЕВЕЦЬКИЙ переконаний: ринкові перетворення, що відбувалися впродовж докризових років в Україні, забезпечили «зростання без розвитку», бо процес інтеграції у світову господарську систему відбувається за рахунок невивідних і неперспективних сфер діяльності. На його думку, дедалі більшу загрозу економічній безпеці створюють внутрішні чинники: засилля бюрократії, різноманітних перевіряючих і контрольних служб, високий рівень тінізації економіки та корупція.

Сергій Гринецький вважає, що наразі державна політика недооцінює регіонального потенціалу саморозвитку. Не враховується специфіка регіонів та їхні конкурентні переваги. На його думку, подальше вдосконалення податкової та бюджетної політики має стати стимулом для місцевих ініціатив, яким нині перешкоджає жорстка адміністративна й фінансова централізація.

Він наголосив, що будь-які реформи в країні можуть мати перспективу лише після реформи заробітної плати.

– Не припинюючи ролі окремих професій, не може бути так, що артист хору другої категорії Національної опери України отримує більшу зарплатню, ніж командувач військ оперативного напрямку або голова облдержадміністрації, – підкреслив промовець.

Ключова теза **першого заступника міністра економічного розвитку і торгівлі Анатолія МАКСЮТИ:** економічній стійкості мають країни, які розвивають власний виробничий сектор. Натомість в Україні рівень виробничої безпеки продовжує падати, зокрема знижуються капіталь-

ні інвестиції. Уряд ухвалив програму активізації економіки.

Анатолій Максюта також зазначив, що відомство здійснює постійний моніторинг економічної безпеки. Утім, її інтегральний показник уже 13 років поспіль перебуває в незадовільній зоні.

За наслідками обговорення учасники слухань рекомендували Кабінетові Міністрів, зокрема:

– прискорити розробку й подати на розгляд парламенту законопроект про засади зовнішньоекономічної політики України на середньостроковий і довгостроковий періоди;

– забезпечити реалізацію Концепції створення системи держпідтримки вітчизняного експорту;

– здійснювати постійний моніторинг економічної ситуації та кризових явищ у країнах, які є найбільшими споживачами вітчизняної продукції (Росія, Туреччина, Китай, Італія, Польща, Казахстан, Індія) та провідними товарними експортерами до України (Росія, Китай, Німеччина, Польща, Білорусь, США, Італія);

– сприяти інвестуванню в технічну модернізацію потужностей паливно-енергетичного комплексу, інфраструктури та комунального господарства;

– опрацювати питання щодо розробки загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості на період до 2020 року;

– збільшити обсяги внутрішнього видобутку енергоресурсів і значно знизити рівень перехресного субсидування в енергетичній сфері;

– диверсифікувати джерела й маршрути постачання природного газу та нафти, брати участь у розробленні нафтогазових родовищ і розвитку відповідної інфраструктури за кордоном;

– вирішити ситуацію щодо спорудження терміналу скрапленого природного газу в Україні тощо.

Учасники слухань також рекомендували Верховній Раді прискорити розгляд низки законопроектів, які дадуть змогу покращити стан економічної безпеки держави.

Олексій СИЩУК.

Фото Миколи БЛОКОПИТОВА.